

tiæ, et de illo nihilominus definit indiguisse adjutorio; ergo postulat aliud adjutorium ultra habitus, quod esse non potest nisi actuale auxilium.

14. Dubium suboritur. — Opinio prima. — Favet huic opinioni S. Thomas et alii. — **Opinio secunda.** — Quale autem sit hoc auxilium, non est certa definitione ab Ecclesia declaratum, nec sufficienti expositione a Patribus traditum. Unde posset quis dicere illud adjutorium non esse aliud quam actualem cooperationem Dei cum libero arbitrio habitibus infusis ornato, sine qua cooperatione, in se quidem supernaturali, communis autem in ordine gratiæ, nihil possent habitus infusi, vel liberum arbitrium cum illis operari. Cui expositioni multum favet D. Thomas, dicta quæst. 109, art. 10, juncto 9. Nam duas rationes tradit ob quas est Dei auxilium ad perseverantiam necessarium: unam, sumptam ex subordinatione essentiali causæ secundæ ad primam, quæ in omni persona et natura creata in omni statu locum habet. At motio divina, per se necessaria ad actionem causæ secundæ, non est nisi conurus Dei cooperatorum cum singulis causis, juxta proportionem earum; ergo non postulat D. Thomas ex vi illius rationis aliud adjutorium, præter actualem concursum communem ordinis gratiæ. Nec Magist. Sentent., in 2, d. 24, § 4, juncto 3, alter adjutorium gratiæ illius status innocentiae interpretatur, et expresse Bonaventura, a. 1, q. 2, et Gregorius, supra, conc. 4, ita sententiam suam explicare videtur, negans necessitatem auxiliis specialis, et dicens sufficientem fuisse Adæ gratiam, quam jam habebat, cum generali influentia, utique gratiæ, si bene ut illa vellet. Denique hinc multi graves catholici Doctores docent in statu innocentiae non indiguisse hominem speciali auxilio excitante ad bene operandum, sed solo concursu seu comitante auxilio de quo Augustini testimonia interpretantur, ut videre licet in Bellarmino, loco citato. Et licet verius sit indiguisse hominem in illo statu excitante auxilio, ut lib. 3 et 5 ostendimus, nihilominus dici potest non indiguisse speciali excitatione immissa per specialem Dei providentiam, sed cum illis tantum excitationibus, quæ per generalem providentiam gratiæ, et per causas secundas a Deo institutas cum generali ejusdem Dei influentia provenire poterant, perseverantiam habere potuisse.

15. Auxilium efficax in statu naturæ integræ ad perseverandum opus fuit. — Sed quia

hæc omnia tantum explicit sufficiens auxilium ad perseverandum, seu potestatem perseverandi, si vellet, necessario addendum est aliquo alio dono gratiæ indiguisse ad actu perseverandum, scilicet, auxilio efficaci, de quo adducta testimonia melius intelliguntur. Quapropter assertio secunda, in hoc sensu intellecta, illam certitudinem habet, quam habet distinctio auxiliis efficacis a sufficiente, quam in lib. 5 tradidimus. Negari enim non potest quin tantum differat perseverare a posse perseverare, quantum auxilium efficax a sufficiente. Et omnis alia major distinctio inter posse et actu perseverare, quæ pro statu innocentiae vel Angelis constitutatur, non solum non est certa, verum etiam est falsa et superflua, ut convineat rationes dubitandi in principio positæ; auxilium ergo perseverandi pro statu innocentiae dicitur speciale, non quia necessario includeret aliquam motionem vel excitationem ultra omnes excitationes, quæ per ordinarium cursum causarum ordinis gratiæ in illo statu fieri possent, nec quia majorem excitationem ex Dei benevolentia requereret, neque etiam propter physicam prædeterminationem, quæ in nullo statu necessaria est, sed propter beneficium singulare congruæ vocationis seu excitationis ex divina providentia provenientis, ut sæpe explicatum est. Unde in Angelis sanctis auxilium perseverantiae non fuit aliud, nisi auxilium congruum ad bene deliberandum in secundo instanti sue viæ; in hominibus vero, si duraret innocentiae status, essent plura similia auxilia, quæ physice quidem possent non esse majora quam alia sufficientia, nec per alias causas quam per ordinarias et communes fieri oportebat; tamen quia iste ordo causarum ex divina ordinatione et benevolentia processit, et respectu talis personæ congruentiam habet, quam Deus respexit et intendit, ideo tale auxilium specialis gratia perseverantiae existit.

16. Satisfit rationibus dubitandi initio positis. — Ex his, facile erit rationibus dubitandi in principio positis respondere. Ad Augustinum breviter dico, differeniam ab ipso constitutam inter statum naturæ lapsæ et corruptæ, imprimis considerari in auxilio necessario ad potestatem perseverandi in utroque statu. Nam in natura integra sufficiebat ipsa gratia cum communi et ordinario auxilio illi debito ad potestatem perseverandi; in natura vero lapsa simpliciter non sufficit sine aliquo alio majori auxilio prævenienti seu

specialiori protectione Dei. Et hoc significat: *Non est hoc omnino in viribus liberi arbitrii, quales nunc sunt, fuerat in homine antequam caderet.* Loquitur enim de viribus arbitrii in utroque statu, non omnino gratia destituti, sic enim etiam non fuit talis potestas in viribus solius liberi arbitrii, antequam caderet, sed loquitur de libero arbitrio sola communis gratia tam habituali quam actuali adjuto. Et similiter in aliis verbis, cum dicit, *post casum, non nisi ad gratiam pertinere ut homo non recedat,* neque excludit post casum cooperationem liberi arbitrii necessariam, ut a Deo non recedat, neque ante casum excludit necessitatem alicujus gratiæ ad non recedendum a Deo, sed intendit solum differentiam constituere in gratia utriusque status ad illum effectum necessaria; nam in statu integræ naturæ sufficiebat auxilium gratiæ commune, et quasi connaturale ipsi justitiae cum libertate arbitrii qualis tunc erat, id est, non a necessitate tantum, sed etiam a pugna et infestatione fomitis, aliisque impedimentis ex lapsu naturæ ortis, et propterea propriis talis status, ideoque in tali statu requiritur aliud specialius auxilium, et ideo peculiari modo dicitur nunc talis effectus non nisi ad gratiam pertinere.

17. Cœlestini Papæ interpretatio. — Atque hoc modo necessario exponenda sunt verba Cœlestini; non enim dicuntur homines per lapsum Adæ naturalem possibilitatem perdidisse, quia libertatem seu quasi potestatem physicam perdididerint, sed quia per corruptionem naturæ tot difficultatibus et impedimentis oppressa est, ut sine specialiori gratia non posset innocentiam servare, et in sensu contrario dicitur homo ante lapsum habuisse naturalem possibilitatem innocentiam conservandi, quia ex integritate quam in suis naturalibus facultatibus habebat, proveniebat ut et per naturam et per gratiam cum solis auxiliis utrique communibus posset innocenter vivere, et hanc solam possibilitatem caddendo amisit. Et hanc solam possibilitatem illius status reliqui Patres ibi citati commendant, et eamdem probat ratio ibi facta, et de eadem locuti sunt auctores ibi citati. Per hoc autem non excludunt ab statu innocentiae necessitatem specialis beneficii vocationis congruæ, seu efficacis auxiliis. Nam ipsummet commune gratiæ auxilium quod ad posse perseverare sufficit, potest dari modo et tempore congruo et opportuno, vel sine observatione talis modi, et quod uno vel altero modo

detur, tantum interest ut priori modo datum habeat effectum, posteriori autem modo datum non habeat effectum, licet illum habere possit. Et quia dare tale auxilium hoc vel illo modo pendet ex sola voluntate Dei, ejusque altissima providentia, ex certa præscientia futurorum sub conditione, et definita voluntate ita omnia disponens, et ideo, licet in illo statu ad potestatem perseverandi non esset necessarium illud specialius auxilium quod in natura lapsa necessarium est, nihilominus ex alio capite erat necessaria specialior gratia, necessitate scilicet consequente, non antecedente. Quia non erat necessitas alicujus auxiliis dantis novas vires operandi, sed erat necessitas congruitatis auxiliis in ordine ad usum bonum liberi arbitrii prævisum, ut ad finem proximum seu effectum intentum per tale auxilium. Quæ omnia in Angelis eadem ratione ac proportione locum habent, ut ex dictis satis manifestum est.

18. Instantia. — Solutio. — Dices: ergo nulla est differentia in necessitate doni perseverantiae actualis inter utrumque statum naturæ humanæ, vel inter Angelos et homines; nam etiam in statu naturæ lapsæ homines actu perseverantes non recipiunt plura vel majora auxilia dantia majores vires ad operandum, quam homines non perseverantes, sed recipiunt illa modo magis congruente, ut in superioribus visum est. Unde ultrius sequitur, sicut ad perseverandum actu in natura lapsa non satis est auxilium quo perseverari potest, sed est necessarium auxilium quo perseveratur, quod tantum in dicta congruitate ab alio differt, et nihilominus cum illa necessarium est speciale gratiæ adjutorium, ita, etiam in Angelis, et statu integræ naturæ, ad perseverandum actu non satis fuit donum quo possent perseverare, si vellent, sed necessarium fuit auxilium quod et velle et perseverare donaret, quamvis solum in congruitate ab altero differret. Ergo nulla est differentia, quam Augustinus adeo exaggerat in dictis libris de Corrept. et grat. et de Dono perseverant. Respondeo' concedendo utramque illationem factam circa comparationem auxiliis sufficientis, et efficacis ad perseverandum in utroque statu hominum, seu in Angelis et hominibus, si comparatio cum proportione fiat; hoc enim probant omnia quæ adduximus. Negatur nihilominus ultima illatio facta contra doctrinam Augustini et differentiam ab illo assignatam. Quia ille non negat etiam in Angelis et homine

integro ad perseverandum actu necessarium fuisse auxilium dans velle, et perseverare, et non tantum posse; imo hoc profitetur, cum dicit Angelos perseverantes amplius fuisse adjutos, et similia. Non igitur in hoc constituit differentiam inter nos et illos, sed respectu utriusque naturæ humanae differentiam constituit, in hoc quod in priori statu solum fuit illi datum auxilium commune gratiæ, et absque congruitate, cum qua daret non tantum posse, sed etiam facere; in natura vero lapsa datum est ulterius auxilium quo perseverare posset, et illud in multis, licet non in omnibus, congruo modo datum est ut non solum posse daret, sed etiam perseverare. Respectu vero Angelice naturæ, licet in hoc sit quædam similitudo, quia etiam Angelis quibusdam datum est auxilium congruum ad perseverandum, licet non sit datum omnibus, in altero versatur discrimen quod illa auxilia data sunt omnibus Angelis cum quadam uniformitate proportionali, juxta capacitatem naturalem, ut Theologi docent de habituali gratia; eadem enim ratio est de actuali, quæ in ordine ad illam, vel ratione illius datur. Unde talia auxilia tantum sunt in quibusdam efficacia, et non in aliis, propter congruitatem vel incongruitatem prævisam a Deo in ordine ad liberum usum voluntatum eorum sub conditione prævisum, et ita solum est differentia inter Angelos facta quoad beneficium talis congrui auxiliū gratis a Deo præparatum et datum. Et verisimile est eumdem providentiae modum servaturum fuisse Deum cum ho-

minibus, si Adam non peccasset, propter statum integræ naturæ, ratione cuius facilime cum ordinariis auxiliis poterant diu perseverare. At vero in natura lapsa multis aliis modis, et cum magna varietate datur electis auxilium efficax ad perseverandum ex sola liberali voluntate, et gratia Dei. Nam imprimis tribuit illis specialius illud auxilium, quod ad potestatem perseverandi necessarium est, liberaliori modo quam aliis qui perseveraturi non sunt; nam illis tribuit immediate, et vel nulla ex parte eorum expectata dispositione, vel etiamsi prioribus auxiliis non bene ac diligenter usi fuerint, vel etiam efficaciter faciendo, per priora auxilia congrua, ut illam dispositionem habeant. Deinde regulariter non tribuit tantum auxilium necessarium, etiamsi prævideatur fore congruum, sed multo majus et sæpius multipletum, ut non solum infallibiliter, sed etiam suaviter et faciliter, et cum majori perfectione homo perseveret, atque etiam crescat. Nam, licet in hoc statu sit natura debilior ad perseverandum, et indignior auxiliis, maxime congruis, ad illum effectum, nihilominus inde sumpsit Deus occasionem magis ostendendi gratiam suam in suis electis, dando illis liberaliori et abundantiori modo specialia auxilia, tam ad potestatem perseverandi quam ad perseverandi effectum. Et ratione hujus singularis providentiae Dei solet Augustinus diuturnam perseverantiam lapsorum hominum, potius quam perseverantiam Angelorum, vel hominum in statu innocentiae, soli gratiæ tribuere.

FINIS LIBRI DECIMI.

INDEX CAPITUM LIBRI UNDECIMI

DE PERPETUITATE GRATIÆ, VEL AMISSIONE.

CAP. I. *Utrum gratia semel habita perpetua sit et inammissibilis, vel amitti potius valeat seu corrumphi?*

CAP. II. *Utrum gratia semel habita nunquam ita amittatur, quin aliquando tandem recuperetur ac semper duret?*

CAP. III. *Utrum gratia, et virtutes ac dona quæ illam comitantur, per quodlibet peccatum mortale, et per solum illud amittantur?*

CAP. IV. *Utrum peccatum mortale ef-*

fective gratiam expellat, vel quomodo?

CAP. V. *Utrum amissa gratia et charitate, etiam fides et spes amittantur?*

CAP. VI. *Utrum fides et spes semel habitae amitti possint?*

CAP. VII. *Per quos actus et quomodo fides et spes amittantur?*

CAP. VIII. *Utrum habitus infusi non solum amitti, sed remitti etiam possint?*

LIBER UNDECIMUS.

DE PERPETUITATE GRATIÆ

VEL AMISSIONE.

Scopus hujus libri. — Hæc sola proprietas habitualis gratiæ superest nobis explicanda, priusquam de effectu ejus, qui est meritum, dicamus. Quamvis enim in præcedenti libro inter ostendendam necessitatem doni perseverantiae, gratiam amitti posse supposuerimus, nondum tamen illud probatum est, nec declaratum, qualis sit illa gratiæ corruptio, vel an cum illa stare possit, quod gratia de se perpetua et incorruptibilis sit. Hæc ergo sunt a nobis in hoc libro explicanda. Et quia in qualitatibus quæ latitudinem graduum habent, remissio solet esse via ad corrumphi, ac propterea tales qualitates non subito, sed successive desinere soleant, consequenter inquirendum erit an in gratia locum habeat remissio, ac proinde possit successive amitti, vel solum in instanti. Sub gratia habituali omnes habitus donorum et virtutum per se infusarum comprehendimus. Quia vero om-